

українського народу. – Ужгород: Інформаційно-видавничий Центр УУБА-КаУ, 2011. – С. 306–320. **8.** Воропаєва Т. Трансформація цивілізаційної ідентичності громадян України / Т. Воропаєва // Новый университет. – Йошкар-Ола: Коллоквиум. – 2011. – № 10. – С. 17–22. **9.** Воропаєва Т. Українство в цивілізаційному ракурсі / Т. Воропаєва // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 8. – С. 9–13. **10.** Воропаєва Т. С. Цивілізаційна ідентичність як предмет міждисциплінарних досліджень / Т. С. Воропаєва // STUDIUM – 2012. Сборник научных статей философского факультета МГУ имени М. Ломоносова. – М.: Центр стратегической конъюнктуры, 2012. – 212 с. – С. 189–190. **11.** Воропаєва Т. С., Полубояринова О. І. Теоретико-методологічні основи становлення історичної психології / Т. С. Воропаєва, О. І. Полубояринова // Особистість і народ: погляд історичної психології. – К., 1994. – С. 14–15. **12.** Выготский Л. С. Собр. соч.: В 6 т. / Л. С. Выготский. – Т. 4. – М.: Педагогика, 1984 – С. 23. **13.** Гуревич А. Я. Еще несколько замечаний к дискуссии о личности и индивидуальности в истории культуры / А. Я. Гуревич // Одиссей. Человек в истории. – М., 1990. – С. 83–85. **14.** История Древнего Рима. – М., 1982. – С. 41–45. **15.** Київ в історії філософії

України. – К., 2000. – С. 25. **16.** Кон И. С. Открытие «Я» / И. С. Кон. – М., 1978. – С. 138. **17.** Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. Из скарбниці античної мудрості / Н. Г. Корж, Ф. Й. Луцька. – К., 1988. – С. 240. **18.** Лісовий В. Еліта / В. Лісовий // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 193–195. **19.** Лосев А. Ф. История античной эстетики. (Софисты. Сократ. Платон) / А. Ф. Лосев. – М., 1969. **20.** Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения / А. Ф. Лосев. – М., 1982. – С. 412. **21.** Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание / С. Л. Рубинштейн. – М., 1957. – С. 310. **22.** Словник іншомовних слів. – К., 1974. – С. 553. **23.** Столяров А. А. Аврелий Августин. Жизнь, учение и его судьбы / А. А. Столяров // Аврелий Августин. Исповедь. – М., 1991. – С. 30. **24.** Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. – М.: АСТ, 2004. – 784 с. **25.** Універсальний словник-енциклопедія. – 3-тє вид., перероб., доп. – К., 2003. – С. 85. **26.** Философский энциклопедический словарь. – М., 2003. – С. 338. **27.** Nedoncelle M. Proponon et persona dans l'Antiquite classique / M. Nedoncelle // Revue des Sciences religieuses. – 1948. – Vol. 22. – P. 277–299. **28.** Plezia M. Greckie i lacinskie Zrodla do najstarszych dziejow slowian / M. Plezia. – Wyd. 2. – Poznań, Krakow, 1952.

Ярослав Косяк

Шляхи формування і трансформації української еліти

У статті автор аналізує таке суспільно-політичне явище, як політичний міф і його роль як технології формування іміджу політичної еліти в Україні. Автор наголошує на тому, що міф не просто посередник або ланка між людиною і реальністю. Він заволодіває внутрішнім світом людини, «програмує» його. Міф впливає на людину, «переміщуючи» її в особливу, міфологічну реальність.

The author analyses such socio-political phenomenon as political myth and its role as a technology of forming of the image of political elite in Ukraine. The author emphasizes that the myth is not a broker or a link between u human and reality. It occupies the inner world of man by programming it. Myth manages a human replacing it into special mythological reality.

Політичне міфотворення стало невід'ємною складовою сучасної політики. Міф є потужним засобом впливу на масову свідомість, маніпулювання нею. Міф разом із медіа-культурою є посередником у сприйнятті людиною світу, у такий спосіб утворюючи комунікативну систему. Маніпулювання масовою свідомістю в усі часи було ефективним знаряддям політиків у боротьбі за владу. В умовах інформаційного суспільства сучасні PR-технології дають змогу вправно грати на почуттях та емоціях громадян. Усе це можна пояснити низьким рівнем політичної культури населення, яке мало обізнане із законами функціонування «політичної кухні» і тому легше піддається навіюванню. Сказане приводить до висновку: інформаційне суспільство виявляється найбільш сприйнятним для міфологізації політичного життя.

Серед найбільш відомих дослідників міфу як технології формування іміджу представників політичної еліти можна назвати Дж. Кемпбелла, А. Ранка, К. Юнга, Е. Мелетинського, Н. Щербиніну. Так, Дж. Кемпбелл пропонує розглядати входження людини в політику як подорож героя в міфічному світі, де на його шляху виникають перешкоди, проблемні ситуації, друзі й вороги, які заважають реалізувати його місію. У політичній міфології в ролі героїв виступають політики. Власне, міф для того й потрібен, щоб створити героя та включити його в героїчний контекст.

З метою поширення політичних міфів технологія маніпулювання передбачає використання багатого арсеналу методів впливу на свідомість людей. Останнім часом політичні актори для створення та закріплення потрібних образів використовують розробки з психолінгвістики, сугестивної лінгвістики, нейролінгвістичного програмування тощо. Сама ж технологія політичного маніпулювання базується на систематичному і свідомому впровадженні у свідомість людей політичних міфів. Маніпулятори

створюють ілюзорну картину світу, в якій можуть зникати гострі кути, суперечності, варіанти їхнього розв'язання. Політичні міфологеми через «присвоєння» подіям, явищам, суб'єктам ознак «хороший – поганий» вибудовуються на протиставленні добра і зла. Міфологізовані уявлення в переважній більшості є непохитними завдяки ототожненню із моральним ідеалом. Це призводить до того, що будь-яка критика та об'єктивний аналіз втрачають сенс, оскільки міф, поєднуючись із моральним ідеалом, сам стає вищою інстанцією будь-яких оцінок.

Український дослідник Ю. Шайгородський у праці «Політика: взаємодія реальності і міфу» виокремлює три форми політичної маніпуляції:

1. доідеологічну – до цього типу політичної маніпуляції належать усі види технологій, чий вплив на масову свідомість не опосередковується ідеологічною мовою, а має безпосередній характер політики прямої дії. Головну роль тут відіграє образ (імідж) політика, який існує у свідомості громадян. В епоху масових комунікацій можливості такого типу політичних маніпуляцій, можливості викликати потрібну соціальну емоцію (любов, радість, страх, ненависть) значно посилюються при тому, що структура маніпулятивних технологій спростилася до звичайного «емоційного накачування»;

2. ідеологічну – головну роль тут відіграють ідея, політична риторика та мовні кліше, які становлять «об'єктивну» машину зі сплотивлення дійсності та продукування нових смислів. Такий ідеологічний дискурс сприяє реалізації політичної ідентичності суб'єкта. Іншими словами, ідеологічний дискурс тематизує політику, надає свою версію розташування політичних сил та персонажів;

3. постідеологічну – для того, щоб наблизитись до нарисів теорії маніпулювання в нових умовах, нагадаємо,

що в суспільстві надспоживання докорінно змінюється мета маніпуляції. Вона полягає у штучному утриманні індивіда на інфантильній стадії універсализації процесу споживання. Залежно від конкретної соціально-політичної ситуації, цілей, очікувань масової свідомості, політики створюють міфи, які дозволяють заповнити ціннісний вакуум новими духовними дороговказами. Останні, у свою чергу, можуть стати підґрунтям для формування потрібної нової ціннісної парадигми. Таким чином, політична міфотворчість стає елементом моральної орієнтації людини в політичному просторі [10].

Міф – це не просто посередник, якась ланка між людиною і реальністю. Він оволодіває внутрішнім світом людини, програмує його, управляє людиною, поміщаючи її в особливу, міфологічну реальність [12, с. 3]. Сьогодні важко говорити про існування якоїсь «об'єктивної дійсності». Нескінченні потоки різноманітної інформації, символів, образів, «картинок» створюють у людей відчуття, що навколишній світ безперервно і стрімко змінюється прямо на очах. Усе мінливе, постійні лише самі зміни. Одна «картинка» змінює іншу, і розгледіти в цьому калейдоскопі образів якусь «об'єктивну реальність» уявляється неможливим. Стрімкий коловорот образів сприяє міфологізації свідомості сучасної людини, оскільки міф є стійкою структурою і дозволяє внести певну впорядкованість у хаотичну «картину світу». Міф виявляється тією самою «реальністю», в яку людина щиро вірить. Політичний міф є складовою частиною століттями відпрацьованої й відшліфованої технології управління свідомістю.

Г. Почепцов вважає, що міф – це універсальна конструкція, яку завжди можна наповнити конкретним змістом. «Міф постає перед нами як сценарій розгортання іміджу, в якому відразу заповнюються до цього порожні ролі друзів і ворогів головного героя. Міф є цілою конструкцією, в цьому його принципова вигідність, оскільки велике число потрібних характеристик тепер будуть спливати автоматично. У разі підключення міфу вже немає необхідності породжувати цілі тексти, можна тільки натякати, підказуючи істотні характеристики, що підводять масову свідомість до того чи іншого міфу» [6, с. 105–106].

Логіка політичного міфу полягає в тому, щоб певний причинний зв'язок, котрий з'явився у результаті соціальної кризи, перенести у сферу міфічних образів, де може бути відшуканий новий причинний зв'язок, потім перенесений у політичну реальність. Політичний міф, таким чином, несе в собі своєрідну пошукову логіку, яка діє за відсутності повноти вихідних даних. Технологічна значимість політичного міфу для еліти полягає в можливості викликати на поверхню політичних процесів ту політичну цінність, яка дозволить задати певний мотив діяльності – через політичну рекламу, ритуал, містерію.

Осмислення людиною навколишньої дійсності за допомогою міфів базується не на наукових знаннях, а на традиційній вірі й переконаннях представників конкретної культури, етносу, соціальної групи. Виховання на прикладах дій міфічних персонажів формує у свідомості людей систему морально-етичних цінностей, притаманних даній спільноті (етносу, клану, стану, професійній групі і т. п.), почуття причетності до її історії. Основний принцип побудови сюжету традиційного міфу – поєднання знайомих реалій життя з фантастичними вчинками героїв. Подібна практика сприяла появі спеціального способу впливу на суспільну свідомість, прийнятого на озброєння фахівцями психологічної

війни. Зазвичай вони використовують соціальні міфи, які є спотвореними уявленнями про дійсність, з певною метою впроваджуються у свідомість людей з ціллю формування потрібних соціальних реакцій. Наприклад, кінематограф, як спосіб пропаганди, здатен на надзвичайно високий емоційний вплив [1, с. 115]. Він активно генерує в уяві глядача ілюзорну картину світу в дуже ідеалізованому вигляді. Відповідно з авторським задумом кіно може довільно створювати у глядача відчуття «справедливості» й моральної правоти того чи іншого персонажа, незалежно від його дійсної ролі в історії. При цьому пропагандистський вплив на людину відбувається приховано, на емоційному рівні, поза її свідомим контролем. Ніякі раціональні контраргументи у цьому випадку не спрацьовують.

Для точної спрямованості масового впливу маніпулятор повинен розуміти соціодинаміку культури – специфічні якості групи людей, які його цікавлять. Знання культурного контексту аудиторії забезпечується пізнанням соціальних стереотипів, характерних для даної аудиторії [3, с. 115]. «Упакуванням» стереотипу є різні емоційні стани, які штучно пробуджуються у людей. Щоб викликати потрібні емоції, існує маса способів. В основному використовуються базові людські потреби й страхи: любові й схвалення, почуття безпеки, страх перед невизначеністю, сексуальні інстинкти, престижні цінності, почуття обов'язку і справедливості, почуття провини і т. ін. [9, с. 51]. Саме завдяки емоціям стереотип проходить через захисні механізми психіки та «інфікує» свідомість міфами.

Фахівці вважають, що міфи здатні:

- впливати одночасно на інтелектуальну та емоційну сфери людської свідомості. Це змушує людей вірити в реальність змісту міфу;
- робити гіперболічний опис окремого випадку ідеальною моделлю бажаної поведінки. Завдяки цій особливості зміст міфів впливає на поведінку людей;
- спиратися на конкретну традицію, що існує в суспільстві [9, с. 57].

Знаковість комунікації дозволяє конструювати «символічну поведінку», безпосередньо пов'язану з будівництвом уявних світів, у яких символічне набагато значніше від реального. Символічна поведінка заміщає реальність, діючи лише у певному знаковому контексті. Вона ніби адаптує світ відповідно до бажань людини. Для цього міф має бути принципово неможливим для перевірки, йому необхідна наявність чудесного (відхилення від норм буденності); він існує в рамках дологічного, алогічного ставлення до світу; міф підкреслює орієнтацію, згідно з якою «все значиме і все пов'язане» [9, с. 42–43].

У сучасному суспільстві створення міфів у комунікаційному процесі відбувається за допомогою декількох прийомів:

- змішання умов і можливостей уявних світів і контексту їхнього матеріального втілення;
- цілеспрямована активізація масової свідомості, пов'язана з її архаїзацією;
- створення інституту «інформаційних місіонерів», тлумачів тих чи інших подій, фактів, явищ;
- емоційна дестабілізація [11, с. 114].

Віртуальний світ створюється в суспільстві за допомогою маніпулювання інформацією та суспільною свідомістю [3, с. 97]. Приховування інформації, дозована інформація, дезінформація, вибіркова інформація, чутки, натяки – усе це прийоми й технології створення міфів і віртуальної реальності. За допомогою міфів можна мобілізувати суспільство, вивільнити енергію мас і спрямувати її в

потрібному напрямку [8, с. 64]. Помічено, що чим більше штучних завдань ставлять політики перед суспільством, тим більшу кількість міфів вони змушені конструювати та нав'язувати суспільству.

Ключова особливість міфу полягає в тому, що він – структура ментальна, потребує вербалізації, але ніколи не буває озвученим або описаним повністю. Оскільки сучасні ЗМІ претендують винятково на раціональний виклад подій і активно маскують спроби маніпулювати суспільною свідомістю, міф «ховається» в текстах, «виглядає» в порівняннях, ярликах, прецедентних іменах і сценаріях. Його можна виявити, лише склавши, як пазл із різних елементів. Такими «елементами» часто виступає політична метафора [4].

Метафора є найбільш підходящим засобом вербалізації міфу, оскільки вона розглядається не просто як художній прийом, а як основа розуміння, мислення і пізнання. Метафора збирає розрізнені елементи міфу, встановлює на основі подібності «зв'язок часів», формує емоцію й оцінку. Цей процес можна назвати «прирощенням потенційних смислів», у метафорі відбувається їхня компресія, архівування [9, с. 45].

При сприйнятті метафори у свідомості адресата відбувається «розархівування», розкодування закладених у неї смислів. Метафора дає міфу, який по суті є структурою ментальною, чітко оформлене, вербальне вираження [1]. Важливо пам'ятати, що політична метафора – троп, ментально і культурно обумовлений. Творець метафори (свідомо чи ні) враховує національну та історико-культурну специфіку адресної аудиторії. Національно обумовленим і культурно-специфічним стає і міф.

Також уважається, що енергетичним підживленням міфів є архетипи. Архетипи – це спадок, який дістався нам від попередніх поколінь. Архетипові особливості народу утворюються протягом усієї історії нації. Відомим виразом архетипів є міфи та казки. По суті архетип являє той несвідомий зміст, який змінюється, стаючи усвідомленим і сприйнятним. К. Г. Юнг писав: «Архетипи створюють міфи, релігії й філософії» [13, с. 13]. Це говорить про те, що у наших далеких предків міф був настільки ж реальний, як і все навколо, і в цьому головна особливість символічної дійсності, оскільки вона претендує на статус реальної. Це означає, що міф нікуди не зникає з життя людини, він живе не тільки в минулому, міф існує людською завжди. Архетипічна природа політичних міфів виявляється, насамперед, у їх апелюванні до первісних форм людського буття, які, продовжуючи жити в колективному несвідомому, викликають сильну емоційну реакцію. Політичні міфи найчастіше оперують архетипами Роду, Героя, Пророка, Месії тощо, які не лише маніпулюють свідомістю, але й програмують її, налаштовуючи на архаїчне сприйняття світу.

Актуалізація архетипових моделей свідомості забезпечує ефект «зараження» і породжує певний тип поведінки людей [7, с. 22]. Так, використовується, зокрема, в політичній культурі міф кордону, який є специфічною імперативною моделлю свідомості й поведінки, котра протиставляє раціональній ідеї однорідного і універсального політичного світу дихотомічну систему міжособистісних орієнтацій: «рідна земля – чужа земля», «наші – не наші», «царство благочестя – царство зла», «справедливий політичний порядок – несправедливий політичний порядок», може проявлятися не тільки у вербалізованих і раціоналізованих формах політичних гасел, мовних кліше, але і в реакціях,

діях, симпатіях і антипатіях людей [12, с. 12]. Тип політичної свідомості, що формується в таких умовах, відрізняється нерозвиненістю індивідуальної самоідентифікації, крайньою стереотипізацією історичного досвіду, орієнтацією на безкомпромісність і конфліктне вирішення проблем, що виникають. Архаїчність у даному випадку представляється антитезою самостійності.

Простір політики став найактивнішим простором міфів та міфології. За допомогою моделювання реальності в мереживі різних міфів став можливим вплив на свідомість мас [7, с. 61]. Політичні технології в сучасних умовах займають особливе місце. Без них сьогодні не може бути успішно проведена жодна виборча кампанія. Політтехнологи, використовуючи стандартні технологічні прийоми проведення виборів, приходять до висновку, що це не приносить значної переваги перед конкурентами. Фахівці з політичних технологій все частіше звертаються до знань глибокої психології [2, с. 25]. Саме знання тонкощів роботи з міфами допомагає успішному проведенню виборчих кампаній.

Наприклад, враховуючи знання міфів та їхніх властивостей, можна підготувати таку форму і зміст повідомлень, які дозволять обійти всі «фільтри сприйняття» виборців і безпосередньо вплинути на їхню поведінку. Одна з головних властивостей міфу полягає в тому, що в ньому взагалі відсутня причинно-наслідкова ієрархія. Це розмиває і знімає всілякі межі між причиною і наслідком, бажаним і дійсним, реальністю та ілюзією, фактом і вимислом.

Укорінення міфологічних конструктів у політичній свідомості суб'єктів актуалізує проблему дослідження можливостей політичного міфу як технології політичної маніпуляції. У політичному міфі центральною фігурою є надлюдина, носій верховної влади. Герой міфу – носій абстрактних, відчужених від живої особистості, гіперболізованих якостей. Героєм є не складна особистість з притаманними їй протиріччями, а абстрактна схема, яка уособлює ідеологічні цінності; спрощена людина-символ, в якій об'єднані естетика сили, боротьби, самопожертви і т. п. Навіть у розвинених суспільствах в кризові моменти історії виникає потреба в міфі про героя. «Потяг до сильного лідера виникає тоді, коли колективне бажання досягає небувалої сили і коли, з іншого боку, всі надії на задоволення цього бажання є звичними, нормальними засобами, але не дають результату. У такі моменти надії не тільки гостро переживаються, а й персоналіфікуються. Вони постають перед очима людини в конкретному, індивідуальному вираженні. Напруга колективної надії втілюється в лідері» [5, с. 154].

Стереотипи – це будівельний матеріал для іміджу. У формуванні образу політика вони беруть безпосередню участь. Для прикладу розглянемо імідж В. Путіна, щоб зрозуміти, які стереотипи були задіяні для впливу на російський електорат.

Перший – це стереотип, якому ми зобов'язані радянському кінематографу – стереотип «радянського розвідника», образ Штірліца з «Сімнадцяти миттєвостей весни»: підтягнутий, холоднокровний, розумний, вже не зовсім молодий розвідник, самостійно протистоїть ворогові. Факти біографії В. В. Путіна (вік, служба в КДБ), його зовнішній вигляд повністю відповідали образу Штірліца. Завдяки «кінематографічному» походженню іміджу Путіна громадська думка прощала йому його промахи і невдачі. Але країна вибирала нового президента, а не нового резидента. І тут позначилися два додаткових чинника. По-перше, позиціонування – протилежність Б. Єльцину. В образі Путіна всі «мінуси»

Ельцина стали «плюсами». По-друге, позначався стереотип «цар хороший, а бояри погані». Хотілося вірити, що «цар» все робить правильно, що він піклується про своїх «дітей», але Ельцин вже не годився на роль такого доброго царя, а Путін підходив.

Ще однією важливою властивістю міфу є те, що його не можна перевірити. Також слід зазначити, що в міфі події відбуваються поза рамками логічного і раціонального судження, і при цьому всі події у міфі значимі та взаємопов'язані. На думку ряду дослідників, міф передбачає наявність особливих умов комунікації, оскільки в ньому є слухач, але немає автора повідомлення. Із цієї причини міф стає незаперечним, бо немає з ким сперечатися. Міф можна розглядати як певний оператор універсальності, оскільки він підтверджується фразами типу «так всі говорять, вважають», «всі так думають», «всі знають це».

Отже, приходимо до висновку: політичне міфотворення стало невід'ємною складовою сучасної дійсності. Міф є потужним засобом впливу на масову свідомість. Специфіка міфу полягає в тому, що він не відтворює і не пояснює реальну дійсність, а використовує її для створення ілюзії, гармонійної конструкції – своєрідної системи координат для свідомості, специфічного відтворення нею суспільних явищ. Політичний міф не потребує перевірки на істинність. Символізуючи та абстрагуючи факти й явища суспільного життя, він сприймається свідомістю як реальність, над якою не слід замислюватись. І міф, і імідж виконують функцію інтерпретатора. Міфи впорядковують реальність у всьому її різноманітті: оскільки фактично перевірити і проаналізувати всі явища неможливо, конструюється «псевдо-реальність». У наш час ми маємо справу з неоміфологією, яка пояснює дійсність за допомогою іміджів. Імідж – стійкий образ, що виникає у людській психіці, та є відображенням реальності. Політична міфологія є особливою формою політичної

свідомості, яка значною мірою спирається на систему іміджів, які функціонують у політиці. Міфологізація суспільної свідомості – одна з найуспішніших технологій просування політичних продуктів на політичному ринку та створення іміджу сучасних еліт.

1. *Войтасик Л.* Психология политической пропаганды / Л. Войтасик М., 1981. – 321 с. 2. *Грачев Г. В., Мельник И. К.* Манипулирование личностью. Организация, способы и технологии информационно-психологического воздействия / Г. Грачев, И. Мельник. – М.: Алгоритм, 2002. – 288 с. 3. *Кара-Мурза С. Г.* Манипуляция сознанием / С. Г. Кара-Мурза. – М.: Эксмо, 2001. – 832 с. 4. *Карпунин О., Макаревич З.* Формирование масс: Природа общественных связей и технологии «публик рилейшинз»: Опыт историко-социолог. исследования / О. Карпунин, З. Макаревич. – Калининград: ФГУИПП Янтарь, 2001. – 547 с. 5. *Кассирер Э.* Техника современных политических мифов / Э. Кассирер // Вестник Московского ун-та. – Сер. 7. Философия. – 1990. – № 2. – С. 153–164. 6. *Почепцов Г. Г.* Коммуникативные технологии двадцатого века / Г. Почепцов. – М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 1999. – 352 с. 7. *Пугачев В. П.* Технологии скрытого управления в современной российской политике / В. Пугачев // Вестник Московского университета. – Серия 12. Политические науки. – 2003. – № 3. – С. 66–101. 8. *Хайек Ф. А.* Дорога к рабству / Ф. А. Хайек; пер. с англ. Н. Ставиской; под ред. и с примеч. А. Бабича. – London: Karsov, 1983. – 286 с. 9. *Цуладзе А.* Политическая мифология / А. Цуладзе. – М.: Эксмо, 2003. – 384 с. 10. *Шайгородський Ю.* Політика: взаємодія реальності і міфу / Ю. Шайгородський. – К.: Знання України, 2009. – 400 с. 11. *Шестов Н. И.* Политический миф теперь и прежде / Н. И. Шестов / Под ред. проф. А. И. Демидова. – М.: ОЛМАПРЕСС, 2005. – 414 с. 12. *Шульга Н. В.* Мифологема в структуре массового политического сознания: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филос. наук: спец. 09.00.11 «Социальная философия» / Н. В. Шульга. – Омск, 2006. – 16 с. 13. *Юнг К.* Проблемы души нашего времени / К. Юнг – М.: Прогресс; Универс, 1994. – 336 с.

Олена Литвиненко

Роль національної еліти в інформаційному суспільстві

У статті розкривається роль національної еліти в сучасному інформаційному суспільстві. Національна еліта, до якої належать і представники української інформаційної еліти, здатна прискорити процеси утвердження України як повноправного члена світової спільноти, захистити вітчизняний інформаційний простір держави відповідно до національних інтересів українського народу.

The article deals with the role of national elites in the modern information society. The national elite, which includes representatives of the Ukrainian information's elite is capable to accelerate the establishment of Ukraine as a full-fledged member of the international community, to protect the national information space state according to the national interests of the Ukrainian people.

Кінець ХХ – початок ХХІ століть став переломним для основної маси світової спільноти, адже в цей час формується і набуває активного розвитку так зване «інформаційне суспільство», базовою характеристикою якого є проникнення в усі сфери життєдіяльності людини інформації у її розумінні як стратегічного ресурсу й продукту. За таких умов відбувається переосмислення основоположних політичних, економічних, соціально-гуманітарних принципів і традицій. Набуває особливої ваги питання захисту національного інформаційного простору, оскільки територія держави визначається не стільки географічними, скільки інформаційними кордонами. Залежно від рівня розвитку інформаційної сфери країни, ступеня її інтегрованості у міжнародний простір та захищеності від іноземної інформаційної окупації, визначається авторитет

держави серед світової спільноти та її здатність до розвитку й самоствердження.

Основоположною рушійною силою в будь-якому суспільстві є національна еліта. Слово еліта має подвійне походження – від лат. *eliquere* і франц. *elite* – найліпше, відібране, вибране, меншість суспільства, що становить достатньо самостійну, вищу, відносно привілейовану групу, наділену особливими психологічними, національними і політичними якостями, яка бере безпосередню участь у затвердженні й здійсненні рішень, пов'язаних з функціями управління, розвитку науки і культури (тобто творчі функції) [4]. Представники еліти займають найбільш впливові позиції в суспільній ієрархії, впливають як на політичний, так і на економічний та культурний курс держави.

Роль, суспільні функції і ступінь відповідальності національної еліти особливого значення набувають